

Με αφορμή μία συζήτηση με τον συμμαθητή από τη ΣΣΕ και φίλο Παναγιώτη Μανουσάκη, κατά τη διάρκεια της προπόνησης στα 10χλμ, την Τρίτη 29 Απριλίου 2014, η σκέψη μου πήγε πολλά χρόνια πίσω. Με τη βοήθεια της μνήμης και της νοσταλγίας των σχολικών μου χρόνων θυμήθηκα ένα σπουδαίο ποίημα από το Ανθολόγιο της Ε' και Στ' Δημοτικού.

Η σπουδαιότητά του ξεπερνά τα όρια της λογοτεχνίας παρότι αναμφισβήτητα είναι ένα λογοτεχνικό κόσμημα. Αν και είναι γραμμένο περίπου έναν αιώνα πριν (ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου που το έγραψε έζησε από το 1877 έως το 1940), διεισδύει και ξεπερνά τα όρια της οικολογίας, που εκείνη την εποχή πιθανόν να μην υπήρχε καν σαν επιστημονικός όρος. Το τραγικό δε τέλος του ποιήματος δίνει την απάντηση σε όλους εκείνους τους «εκσυγχρονιστές» που για να δικαιολογήσουν το ξήλωμα κάθε ηθικής «κλωστής» από το «υφαντό» της παιδείας υποστηρίζουν ότι τα βιβλία της εποχής εκείνης στην προσπάθεια να τα παρουσιάσουν όλα όμορφα ήταν υπερβολικά λυρικά, τους έλειπε ο ρεαλισμός.

Μπορεί σήμερα, όλοι ανεξαιρέτως οι υπεύθυνοι για την παιδεία, να κόπτονται για την οικολογία και το πώς να δημιουργήσουν οικολογική συνείδηση στα νέα παιδιά, αλλά ελάχιστα καταφέρνουν.

Μπορεί ο ΣΚΑΙ κάθε Κυριακή να οργανώνει δενδροφυτεύσεις, αλλά οι περισσότεροι να τρέχουν σ' αυτές χωρίς να ξέρουν την αξία αυτού που κάνουν, η ακόμα χειρότερα γιατί είναι "in" να συμμετέχουν σε τέτοιες δράσεις...

Μπορεί τέλος η εκπαίδευσή μας να γίνεται σήμερα με τα τελειότερα μέσα (Η/Υ, διαδραστικούς πίνακες, τηλεεκπαίδευση, σύγχρονα βιβλία και μεθόδους) όμως πριν 40-50 χρόνια, οι τότε υπεύθυνοι για την παιδεία είχαν **πραγματικό όραμα**, και με ανάλογες επιλογές, όπως αυτό το ποίημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου, το πετύχαιναν.

Στο Ανθολόγιο της ΣΤ' Δημοτικού εκείνης της εποχής υπάρχουν υπέροχα ποιήματα και κείμενα, γραμμένα από σπουδαίους ποιητές και λογοτέχνες όπως οι Ιωάννης Πολέμης, Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Γεώργιος Δροσίνης, Στρατής Μυριβήλης, Τέλλος Άγρας, Αργύρης Εφταλιώτης καθώς και κείμενα ανωνύμων συγγραφέων που χάνονται στα βάθη της παράδοσης. Ήταν δε χωρισμένα σε ενότητες όπως, «για την πατρίδα», «για τη φύση», «για την οικογένεια», «για τη θρησκεία», ενότητες που σήμερα εκλείπουν από τα βιβλία που διδάσκονται τα παιδιά μας.

Το σίγουρο είναι ότι γίναμε πιο «μοντέρνοι», πιο "in", πιο «Ευρωπαίοι» αν θέλετε.

Το ερώτημα όμως που θα θέσω πριν την παράθεση του σπουδαίου ποιήματος, που (εμένα τουλάχιστον) σημάδεψε ολόκληρη τη ζωή μου, είναι:

"γίναμε καλύτεροι άνθρωποι;"

"γίναμε πιο μορφωμένοι;"

Η απάντηση και τα συμπεράσματα δικά σας.

Υ.Γ.1: Θα ήθελα να σταθώ για λίγο στην ομορφιά του πολυτονικού συστήματος γραφής με το οποίο αποδίδεται το ποίημα. Μήπως η κατάργησή του μας έκανε πιο μορφωμένους ή καλύτερους ανθρώπους; Μήπως, ως πιο απλό και κατανοητό εξάλειψε το φαινόμενο της ανορθογραφίας; Ποιον ωφέλησε τελικά η απλοποίηση της γλώσσας και η αποστασιοποίησή της από την Αρχαία Ελληνική; Δεν θα απαντήσω στα ερωτήματα, αν και με πολύ προσπάθεια κρατιέμαι για να μην το κάνω. Αντί απαντήσεως θα αναφέρω μία γενικώς αποδεκτή διαπίστωση: όταν ένα εργαλείο δεν το χρησιμοποιούμε σκουριάζει. Γιατί επιδιώκουμε συνεχώς όλα αυτά τα χρόνια την χωρίς κόπο απόκτηση αγαθών; Γιατί θυσιάζουμε για χάρη της απλότητας την ομορφιά και την ποιότητα;

Υ.Γ.2: Το ποίημα που ακολουθεί είναι σκαναρισμένο από το Ανθολογίο μου της ΣΤ' Δημοτικού. Επέλεξα σκόπιμα αυτόν τον τρόπο παρουσιάσεώς του στην ιστοσελίδα μου, οδηγούμενος από την νοσταλγία μου για τα παιδικά μου χρόνια, αλλά και θεωρώντας το αποτέλεσμα αυθεντικότερο και αμεσότερο.

Ιωάννης Χρ. Αγαπάκης

59. Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

1.

« Γιάννη, γιατί ἔκοφες τόν πεῦκο;
 Γιατί; Γιατί;»
 — « Ἀγέρας θά ἴναι», λέει ὁ Γιάννης
 καί περπατεῖ.

Ἄνάβει ἡ πέτρα, τό λιβάδι
 βγάνει φωτιά·
 νά ἴβρισκε ὁ Γιάννης μιά βρυσούλα,
 μιά ρεματιά!

Μές στό λιοπύρι, μέσ στόν κάμπο
 νά ἕνα δεντρί...
 Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτου
 δροσιά νά βρεῖ.

Τό δέντρο παίρνει τά κλαδιά του
 καί περπατεῖ!
 « Δέ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης,
 « γιατί; γιατί;».

2.

— « Γιάννη, ποῦ κίνησες νά φτάσεις;».
 — « Στά Δυό Χωριά».
 — « Κι ἀκόμα βρίσκεσαι δῶ κάτου;
 Πολύ μακριά!»

—« Έγώ πηγαίνω, όλο πηγαίνω.
 Τί έφταιξα γώ;
 Σκιάζεται ό λόγγος και μέ φεύγει,
 γι' αυτό είμαι δώ.

Πότε ξεκίνησα; Είμαι μέρες...
 γιά δυό, γιά τρείς...
 Ό νοῦς μου σήμερα δέν ξέρω.
 τ' είναι βαρύς».

—« Νά μιά βρυσούλα, πιές νεράκι
 νά δροσιστείς».
 Σκύβει νά πιει νερό στή βρύση,
 στερεύει εϋθύς.

3.

Οί μέρες πέρασαν κι οί μῆνες,
 φεύγει ό καιρός·
 στόν ίδιο τόπο εἶν' ό Γιάννης,
 κι ἄς τρέχει εμπρός...

Νά, τό χινόπωρο, νά οί μπόρες!
 μά ποῦ κλαρί!...
 Χτυπιέται όρθός μέ τό χαλάζι,
 μέ τή βροχή.

4.

« Γιάννη, γιατί έσφαξες τό δέντρο
 τό σπλαχνικό,

πού 'ριχνεν ἴσκιο στό κοπάδι
καί στό βοσκό;

Ὁ πεῦκος μίλαε στόν ἀέρα
— τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς;—
καί τραγουδοῦσε σάν φλογέρα
στούς μπιστικούς.

Φρύγανο καί κλαρί τοῦ πῆρες
καί τίς δροσιές
καί τό ρετσίμι του ποτάμι
ἀπ' τίς πληγές.

Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος,
ὡς τή χρονιά,
πού τόν ἐγκρέμισες γιά ξύλα,
Γιάννη φονιά!».

5.

—« Τή χάρη σου, ἐρημοκλησάκι,
τήν προσκυνῶ.
Βόηθα νά φτάσω κάποιαν ὥρα
καί νά σταθῶ...

Ἡ μάνα μου θά περιμένει
κι ἔχω βοσκή...
κι εἶχα καί τρύγο... Τί ὥρα νά 'ναι
καί τί ἐποχή;

Ξεκίνησα τό καλοκαίρι
— νά στοχαστεῖς —

κι ἦρθε καί μ' ἦβρεν ὁ χειμῶνας
μεσοστρατῖς.

Πάλι Ἀλωνάρης καί λιοπύρι!
Πότε ἦρθε; Πῶς;
Ἄγιε, σταμάτησε τό λόγγο,
πού τρέχει ἐμπρός.

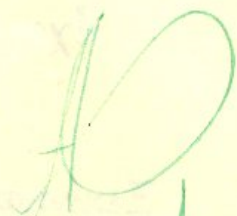
Ἄγιε, τό δρόμο δέν τόν βγάνω
— μέ τί καρδιά; —
Θέλω νά πέσω νά πεθάνω,
ἐδῶ κοντά».

6.

Πέφτει σά δέντρο ἀπ' τό πελέκι...
Βογκάει βαριά.
Μακριά του στάθηκε τό δάσος,
πολύ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι,
φωνή καμιά.
Στ' ἀγκάθια πέθανε, στόν κάμπο,
στήν ἐρημιά.

Ζαχ. Παπαντωνίου

Ζαχ. Παπαντωνίου